

Bakalářská práce

2023

Pavel Ducháček

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Bilaterální spory jako překážka rozšiřování Evropské unie

Pavel Ducháček

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

Bilaterální spory jako překážka rozšiřování Evropské unie

Pavel Ducháček

Vedoucí práce:

PhDr. Zdeněk Sychra, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Bilaterální spory jako překážka rozšiřování Evropské unie“ zpracoval samostatně. Použité prameny a zdroje informací jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

Pavel Ducháček

Poděkování

Rád bych poděkoval PhDr. Zdeňku Sychrovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a připomínky, které mi pomohly k vypracování práce a za čas, který mi věnoval.

Obsah

1 ÚVOD	6
2 PROCES A PODMÍNKY ROZŠIŘOVÁNÍ EU	9
3 SPECIFICKÉ PODMÍNKY	15
3. 1 PODMÍNKA DOSAŽENÍ KONSENZU V RADĚ EVROPSKÉ UNIE	15
3. 2 PODMÍNKA DOBRÉHO SOUSEDSTVÍ	17
3. 2. 1 bilaterální spory	19
3. 3 PŘÍSTUP EVROPSKÉ UNIE K ZÁPADNÍMU BALKÁNU	21
4 HISTORICKÉ A GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ ÚZEMÍ MAKEDONIE	24
4. 1 MAKEDONIE JAKO REGION	24
4. 2 DĚJINNÝ VÝVOJ „ŘECKÉ MAKEDONIE“	27
4. 3 DĚJINNÝ VÝVOJ VARDARSKÉ MAKEDONIE	29
5 ŘECKO-MAKEDONSKÝ SPOR	30
5. 1 VÝVOJ SPORU O NÁZEV JMÉNA ZEMĚ AŽ K DOHODĚ Z PRESPY	30
5. 1. 1 Řecko – vnitropolitická situace	34
5. 1. 2 FYROM – vnitropolitická situace	35
5. 2 PRESPANSKÁ DOHODA	36
5. 3 HODNOCENÍ SPORU EVROPSKOU KOMISÍ	37
6 ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
LITERATURA	43
PRAMENY	46
INTERNETOVÉ ZDROJE	47
RESUMÉ	49
PŘÍLOHY	50

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku bilaterálních sporů, které mohou zabránit v rozšiřování Evropské unie. Problematickou záležitostí se zde stává práva veto v Radě Evropské unie, které dává členským zemím určitou výhodu proti žadatelským státům, které se chtějí k Evropské unii připojit. Na základě právě tohoto práva veto se zde tak vyskytuje určitá vyjednávací výhoda pro členské země Evropské unie, které právo veto aplikují jakožto donucovací prostředek v bilaterálním sporu s žadatelskou zemí, která pokud chce přistoupit k Evropské unii, tak musí udělat určité ústupky, které povedou k urovnání sporu. Samotná Evropská unie aplikuje do přístupového procesu i podmínku dobrého sousedství, která určuje to, že každý stát, který se chce k Evropské unii připojit, tak musí mít dořešené všechny spory se svými sousedy, ale jelikož ne vždy je tato podmínka dokonale dodržena, tak dochází právě k takovýmto situacím, kdy dojde k nerovným vztahům mezi členským státem a žadatelskou zemí. Nejproblematičtějším regionem z hlediska bilaterálních sporů a dodržování podmínky dobrého sousedství se v poslední době jeví oblast západního Balkánu. Ta po rozpadu Jugoslávie čelí mnoha bilaterálním sporům, které se již několikrát v přístupovém procesu Evropské unie objevily.

Konkrétní bilaterální spor, který tato práce popisuje, je spor mezi Severní Makedonií a Řeckem o název státu. Tento spor dokazuje, jak právo veto v Radě Evropské unie dokáže na dlouhou dobu zablokovat vstup země do Evropské unie a donutit ji k ústupkům, které by za normálních okolností neudělala. Země, která získala nezávislost v roce 1991 byla již od počátku konfrontovaná Řeckem kvůli názvu „Makedonie“ ve jméno státu, jelikož se jedná také o historické území na severu Řecka. K tomu všemu se přidaly historické a kulturní neshody, což zapříčinilo zamrznutí tohoto sporu, který se povedlo vyřešit až po změnách na tamních politických scénách.

Cílem této bakalářské práce je rozebrat problematiku bilaterálních sporů a jak ovlivňují rozšiřovací proces Evropské unie, konkrétně na případu sporu Severní Makedonie s Řeckem. První část bakalářské práce se proto zaměří nejprve na obecné podmínky vstupu, které byly stanoveny na jednání Evropské rady v červnu 1993 v Kodani. Zde se rozhodlo o aplikaci tzv. kodaňských kritérií, které musí splnit každý stát, pokud se chce stát členem Evropské unie. Ve vztahu k Severní Makedonii se poté zaměřím na několik specifických podmínek, které se konkrétně týkají Severní Makedonie. Jedná se o podmínku dobrého sousedství, kterou ve svém přístupovém procesu Evropská unie zohledňuje jako podmínku vycházející z mezinárodního práva. Druhou specifickou podmínkou je právě konsenzus v Radě EU, který je nutný, jelikož bez konsenzu není možné, aby se jakákoliv další země přidala k Evropské unii. Severní Makedonie je státem, který se nachází v oblasti západního Balkánu a z toho důvodu představím také strategii Evropské unie pro západní Balkán a jak se v průběhu let vyvíjela.

Druhá část se zaměří na samotný spor mezi Severní Makedonií a Řeckem. V důsledku toho je nutné nejprve vymezit region Makedonie, jak se dá definovat a kam zasahuje. Tento region se člení na několik částí, které zasahují do několika států, přičemž z hlediska bakalářské práce se zajímám o dvě konkrétní části. Důležitou součástí pro pochopení tohoto sporu je historické pozadí. Právě proto zde představím historii řecké části Makedonie a historii vardarské Makedonie jakožto oblasti, kde se nachází současná Severní Makedonie. Po představení samotného regionu a historického pozadí bude popsán samotný spor mezi Severní Makedonií a Řeckem. Konkrétně se zde zaměřím na průběh tohoto sporu, především v prvních letech, jelikož to byl tento spor nejvíce řešen. Součástí toho budou představeny tři dokumenty, které do tohoto sporu zasahovaly v jeho počátku a upravovaly vztahy mezi oběma zeměmi. Jedná se o rezoluci OSN 817 (1993), rezoluci OSN 845 (1993) a Prozatímní dohodu. Následně krátce představím vnitropolitické události v obou zemích, aby bylo pochopitelné, za jakých okolností bylo možné přejít k jednání a urovnat tento spor. Poslední část bude věnována několika dokumentům. Prvním z nich je Prespanská dohoda, která

ukončila spor mezi oběma státy. Dalšími jsou hodnotící zprávy Evropské komise, kde je sledován pokrok Severní Makedonie v kontextu bilaterálního sporu a podmínky dobrého sousedství.

V souvislosti s tímto tématem budu odpovídat na několik zásadních otázek. První otázkou „Proč mohou bilaterální spory zamezit rozšiřování Evropské unie?“ se zaměřím právě na problematiku rozšiřování Evropské unie spojenou s bilaterálními spory a několika základními podmínkami, jako například podmínka dobrého sousedství. Tyto podmínky jsou definovány Evropskou unií pro přístup kterékoliv země – obzvláště poté těch balkánských, jakou je i Severní Makedonie. Druhá otázka „Proč je jednomyslnost v Radě EU problematickou záležitostí v kontextu rozšiřování?“ směřuje na způsob hlasování při přijímání nových členů. Tento způsob poté může zamezit rozšiřovací proces i přesto, že daný stát splňuje kodaňská kritéria. Poslední otázkou „Proč vznikl a jakým směrem se vyvíjel Řecko-Makedonský spor?“ budu odpovídat na tento konkrétní bilaterální spor, který je příkladem bilaterálních sporů, které zamezují Evropské unii v jejím rozšiřování.

K tomu, abych dokázal na tyto otázky odpovědět je nutná práce s primární literaturou. V první části tak bude zkoumána primární literatura, která zahrnuje Smlouvu o Evropské unii, chartu OSN, závěry z jednání Evropské rady v Kodani či stanoviska předsedy Komise Junckera, které určily nové plány pro proces rozšiřování o západní Balkán. Co se týká druhé části a primární literatury, tak zde se bude zejména jednat o již představené rezoluce OSN, Prozatímní dohodu, Prespanskou dohodu a hodnotící zprávy Evropské komise. Konkrétně hodnotící zprávy byly vybrány čtyři a to tak, aby kopírovaly určité vývojové fáze v Severní Makedonii. První hodnotící zprávu jsem vybral za rok 2013, jakožto zprávu, která ukazuje období vlády premiéra Gruevského, který byl proti jakýmkoliv ústupkům. Druhá zpráva pochází z roku 2016 a jedná se o zprávu, která odráží změnu na vnitropolitické scéně v Severní Makedonii. Další zpráva pochází z roku 2019 a má tak odrážet reakci Komise na podepsání Prespanské dohody, která spor mezi

zeměmi urovnala. Poslední zpráva za rok 2022 byla vybrána jakožto nejaktuálnější hodnotící zpráva. Veškerá primární literatura bude doplněna sekundární odbornou literaturou. V této literatuře budu navazovat na dva proudy literatury. První proud se zabývá Řecko-Makedonským sporem a jeho průběhem. Druhý proud se zabývá rozšiřovacím procesem Evropské unie a vývojem podmínek, které Evropská unie klade na žadatelské země. V důsledku toho se pokusím oba tyto proudy propojit a společně s primární literaturou je tak zasadit do kontextu bilaterálních sporů, jakožto překážce rozšiřování Evropské unie.

2 Proces a podmínky rozšiřování EU

Evropská společenství prošla od počátku hlubokou proměnou. Tato proměna se promítala jak do počtu členů, tak do počtu legislativy přijímané na evropské úrovni a v integraci států na mnoha úrovních. Když se v poslední dekádě 20. století rozpadal komunistický východní blok zemí, tak si západní státy začaly uvědomovat, že je zapotřebí přijmout nové smluvní základy pro přijímání nových členů. V roce 1993 ustanovila Maastrichtská smlouva Evropskou unii a členské státy přijaly nový proces rozhodování o nových členských státech. Samotný smluvní základ ale nebyl dostatečný, jelikož v průběhu let se evropská legislativa natolik vzdálila od původních komunistických států, že bylo zapotřebí přijmout další podmínky pro členství. Ještě v roce 1993 se sešla Evropská rada v Kodani, kde bylo rozhodnuto o nových podmínkách členství, které by se daly shrnout jako politické podmínky, ekonomické podmínky a závazky vyplývající z členství známé jako *aquis communautaire* (Evropská komise 2015: 5–6, Hillion 2011: 193–194).

Ze všeho nejdříve je nutné zmínit pojem kondicionalita členství, což je základní rámec pro princip rozšiřování. Pojem kondicionalita by se dal označit jako souhrn pravidel či mechanismů, jakými mezinárodní organizace podmiňuje spolupráci, finanční podporu nebo členství (Šlosarčík 2013: 7). V Evropské unii

se dá říci vyvinuly dva typy kondicionality, které se dají označit podle druhu motivace jako pozitivní a negativní kondicionalita. Pozitivní v tomto případě značí štedré finanční odměny kandidátským státům, a především vidinu možného členství, ze kterého by kandidátská země těžila ze všeho nejvíce, jelikož by získala přístup na volný unijní trh a další finanční kompenzace v rámci jednotlivých politik EU. Jako negativní se dá označit právo, kterým EU disponuje v rámci kontroly přístupového procesu. Zde EU může kdykoliv zastavit vyjednávací proces a pozdržet tak přístupový postup dané země. To vše se ale neděje z rozmaru EU, ale v reakci na to, do jaké míry se danému státu daří plnit přístupové podmínky. Pokud probíhá vše dobře a kandidátská země se snaží o naplňování podmínek členství, tak by ji měly čekat odměny ve formě finančních kompenzací a na závěr samotný přístup. Pokud se kandidátské zemi nedaří naplňovat podmínky nebo dojde dokonce ke zhoršení v jejich naplňování, pak může dojít k zablokování přístupového procesu a stažení finanční kompenzace (Grabbe 2002: 249–251). Kondicionalita je uplatňována v rámci přístupových podmínek, které jsou stanoveny v primárním právu EU. Další podmínky může stanovit Evropská rada či dokonce se z některých přístupových procesů stala praxe, která je naplňována dodnes a není právně ukotvena jako podmínka členství (Šlosarčík 2013: 21). Co se týká samotných kritérií, tak je důležité, že se jedná o kritéria pro země, které jsou všeobecně uznávány jako evropské státy a mohly by se případně ucházet o členství v Evropské Unii¹.

---

¹ Do Evropské unie může přistoupit pouze evropský stát. Vystává zde, ale otázka, jak definovat evropský stát. Pokud vezmeme to nejobecnější kritérium, kterým je geografická poloha, tak zde není jasné, co vlastně Evropa je. Z geografického hlediska můžeme nalézt až deset pohledů na to, jak vypadají hranice Evropy a spolu s tím nám přibývají či ubývají státy, které by do Evropy mohly patřit. Pokud vezmeme v potaz nejširší možné vymezení, pak hranice Evropy končí z východu pohořím Ural a řekou Emba v Kaspickém moři a z jihovýchodu až s bývalými hranicemi Sovětského svazu. V tomto případě by se do Evropy daly řadit i zakavkazské republiky jako Arménie, Gruzie a Ázerbájdžán. Naopak pokud bychom se řídili tzv. Strahlenbergovou hranicí, pak by sem tyto státy nepatřily. Dalšími hledisky mohou být kulturní a historická hlediska, ovšem i zde vystávají problémy s tím, kam až evropská kultura a historie sahají. Posledním hlediskem se jeví hodnotové kritérium, ale jelikož hodnoty se ve všech zemích na světě po čase mění, i zde je nejasné, jak formulovat Evropu z hlediska hodnot (Gregor 1997: 17, Jemelková 2007: 9).

Všechny podmínky byly vybrány tak, aby odrážely situaci v Evropě. Za první velké rozšíření, při kterém bylo zapotřebí sáhnout k novým podmínkám vstupu bylo jižní rozšíření. Při tomto rozšíření se do Evropské unie postupně přidalo Řecko v roce 1973 a následně Španělsko s Portugalskem v roce 1986. Zde byla Evropská unie nucena reagovat na stav v těchto zemích, o jejichž demokratičnosti by se mohly vést pochybnosti. Poprvé se tak objevil zájem na tom, aby nové členské státy podléhaly jistým pravidlům, na jejichž základě se o členství mohou ucházet. Tehdejší německý ministr zahraničních věcí Gensher ve své výzvě označované jako deklarace demokracie ukotvil to, že každý stát ucházející se o členství musí respektovat demokracii, právní stát, práva menšin. Právě kvůli tomu můžeme označit Evropskou unii, potažmo tehdy ještě Evropská společenství za organizaci, která pomohla ukotvit demokracii právě v těchto zemích jižního rozšíření (Fiala – Krutílek – Pitrová 2018: 114–115).

Politická kritéria jsou shrnuta Evropskou unií tak, že kandidátská země musí v první řadě splňovat „institucionální stabilitu, která zaručuje demokracii, právní stát, lidská práva a respektování a ochranu menšin“ (Evropská rada 1993: 13). Tyto podmínky byly vybrány z několika důležitých důvodů. Nová demokratická zřízení, která se v původním východním bloku objevila by mohla snadno sklouzávat ke korupci. Institucionální stabilita a právní stát jsou důležitými aspekty k tomu, aby se to nestávalo. Stabilita vlády a všech institucí vede k tomu, že nové demokratické systémy budou stabilní a voličsky odpovědné, nebudou přijímány akty, které by napomáhaly korupčnímu prostředí, a naopak se skrze právo bude vymáhat spravedlnost (Kotlánová, Kotlán 2012: 168). Lidská práva jsou důležitým aspektem, který by měl každý moderní stát splňovat, a proto jsou přímo zmíněné v přístupových podmínkách. Státy nerespektující lidská práva, potažmo práva menšin, tak nesdílejí evropské hodnoty, což by mohlo vyvolávat spory na úrovni Evropské unie, jelikož ta je v jejich prosazování velmi aktivní, což můžeme koneckonců vidět právě na tom, jak si dává záležet na jejich prosazování u kandidátských zemí. Oné spory poté můžeme vnímat ve vztahu současné

Evropské unie na jedné straně a Polska s Maďarskem na straně druhé kvůli odmítání některých práv menšin (Kovács – Scheppele 2018: 189–190).

Ekonomická kritéria jsou samotnou Evropskou unií shrnuta jako „fungující tržní hospodářství a schopnost vypořádat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci EU“ (Evropská rada 1993: 14). Opět se jedná o přímý odkaz na postkomunistické státy, které by tento bod mohly před rokem 1989 těžko splňovat. Evropská společenství vznikla především jako organizace, která funguje na základě ekonomické spolupráce, přes kterou se postupně začala integrovat i do dalších oblastí. Ekonomická síla Evropské unie je nyní vidět i na tom, že se jedná o jeden z největších trhů na světě, jehož ekonomická síla činí k roku 2022 16 % světového HDP (Evropský parlament 2022). K tomu, aby bylo možné současných 27 zemí sjednotit do jednoho ekonomického celku, který spolu bude harmonicky obchodovat, tak je tržní hospodářství nutností. Samotné členské státy obchodují mezi sebou, společnosti investují napříč celou Unií, a proto je nutné, aby se nové kandidátské země dokázaly s těmito tlaky vyrovnat. V rámci přechodu k tržní ekonomice musely tehdejší kandidátské země přistoupit ke krokům, které znamenaly prodej státních společností soukromému sektoru, aby tato podmínka mohla být naplněna (Grabbe 2002: 252)

Posledním kritériem dohodnutým v roce 1993 v Kodani byl bod ve kterém se hovoří o „schopnosti přijmout závazky spojené s členstvím včetně schopnosti efektivně provádět pravidla, normy a politiky, které tvoří soubor právních předpisů EU („acquis“), a dodržování cílů politické, hospodářské a měnové unie“ (Evropská rada 1993: 14). Tento bod vyplývá z toho, že již tehdy byla spousta legislativy, která se odchylovala od postkomunistických zemí. Pro to, aby bylo možné harmonicky komunikovat na evropské úrovni, obchodovat a dělat společné politiky, tak je nutné sjednotit většinu základních legislativních norem, aby nedocházelo k nedorozumění mezi státy či k nemožnosti uvádět na trh produkty z jiných zemí. Před novými kandidátskými státy tak stál úkol, který znamenal přijímat nové zákony, které by sjednotily legislativu evropské a domácí úrovně.

V těchto závazcích nalezneme cíle a hodnoty Evropské unie, právní předpisy, usnesení přijatá na úrovni Unie, mezinárodní dohody se třetími a členskými státy, opatření v oblastech justice, vnitra, společné zahraniční a bezpečnosti spolupráce. Ačkoliv se přístupové podmínky mohou jevit tak, že chtějí státy integrovat co nejvíce a je nutné sjednotit spoustu legislativy, tak se nejedná o proces, který by měl za následek upírání suverenity jednotlivým členským státům. Evropská unie spojuje státy, které si jsou v mnohém odlišné. Právě tato odlišnost je důležitou součástí celé Unie, kterou je nutné u všech členů respektovat. (Grabbe 2002: 250). V roce 1995 se konala konference v Madridu, která k podmínkám pro přijetí doplnila nutnost reformovat administrativní strukturu, tak aby byla bezproblémově přijímána unijní legislativa (Hillion 2011: 194).

Kodaňská kritéria popsaná výše jsou ovšem pouhou částí celého přístupového procesu. Přístupový proces je smluvně ustanovený ve Smlouvě o EU v článku 49. Tento článek jasně definuje přístupový proces a kompetence jednotlivých institucí v tomto procesu, včetně nutnosti dodržovat hodnoty na jejichž základě je Evropská unie založena. Tyto hodnoty jsou shrnuty v čl. 2 SEU „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů“ (Smlouva o Evropské Unii 2012: 17).

Pokud jsou tyto hodnoty splňovány a kandidátský stát se zaváže k jejich respektování a dodržování i v budoucnu, pak je možné zahájit proces přistoupení. To lze poté co Evropská komise posoudí danou zemi a předloží své stanovisko Radě EU. Pokud Rada EU uzná za vhodné, pak je jednomyslně schváleno přijetí žadatelské země k přístupovým rozhovorům. Zde je následně nutné hodnocení Evropskou komisí, která dohlíží na kandidátskou zemi, informuje o jejím postupu a plnění kodaňských kritérií. Zde je nutné zmínit, že záleží na kandidátské zemi a o jejím celkovém stavu a přístupu k této problematice. Některé země musí

podstoupit složité reformy v právní, ekonomické a institucionální rovině, což může mít za následek rozdílné připojení k EU i v případě, že přihlášku podaly země ve stejném období či s nimi byly otevřeny přístupové rozhovory ve stejné době. Příkladem tohoto mohou být Bulharsko s Rumunskem, které nepřistoupily podobně jako jiné postkomunistické státy v roce 2004, ale až v roce 2007. Evropská komise o postupu v plnění Kodaňských kritérií informuje v podobě tzv. hodnotících zpráv, ve kterých je shrnuto celé dosavadní úsilí kandidátské země a případně sektory, ve kterých je ještě nutné zlepšení. Tyto sektory jsou rozděleny do 35 kapitol, které jsou průběžně uzavírány na základě jednomyslné shody v Radě EU. Po uzavření všech vyjednávacích kapitol je nutné uzavřít dohodu o přistoupení mezi kandidátskou zemí a členskými zeměmi Evropské unie. Zde poté dochází k hlasování v Evropském parlamentu, který musí odsouhlasit přistoupení dané země. Na závěr se musí opět jednomyslně shodnout Rada EU a naposledy musí smlouvu o přistoupení ratifikovat členské země v národních parlamentech (Hillion 2011: 197–199).

Na zasedání Evropské rady 14. a 15. prosince 2006 došlo k mírné revizi přístupového procesu, který se nově zabývá otázkou integrační kapacity. Došlo zde k závěru, že nová strategie rozšíření bude muset být založena na konsolidaci, podmíněnosti, komunikaci, a především na schopnosti Evropské unie integrovat nové členy. K zachování integrační kapacity Evropské unie je nutné aby státy, které se mají stát členy Evropské unie byly dokonale připraveny na vstup. V rámci toho musejí být schopny efektivně převzít všechny *aquis*. Na druhou stranu Evropská unie musí být schopna efektivně fungovat a nadále se rozvíjet. Rychlost rozšiřování je tak nutné brát v úvahu. Na základě toho Evropská rada vyzvala Evropskou komisi, která má zohlednit ve svých hodnotících zprávách i dopady příslušné země na členství v Evropské unii a na jejích politikách (Evropská rada:2006: 2–3).

3 Specifické podmínky

Následující kapitoly budou rozebírat specifické podmínky, kterými se rozumí každé jiné podmínky, které nejsou součástí kodaňských kritérií. Kodaňská kritéria jsou určujícími podmínkami, které musí každý stát splnit pro přístup do Evropské unie a jako takové jsou součástí primárního práva Evropské unie. Následující kapitoly tak rozeberou podmínku dosažení konsenzu v Radě Evropské unie, která je problematickou záležitostí, jelikož jakýkoliv stát má právo veto a může tak zablokovat přístupový proces na základě několika motivací. Další část bude věnována podmínce dobrého sousedství. Opět se jedná o podmínku, která není explicitně zmíněna v rozšiřovacím procesu, ale jedná se o součást mezinárodního práva, které je implementováno i v primárním právu Evropské unie, a proto je při přístupovém procesu tato podmínka brána v úvahu. Naposledy bude rozebrán samotný přístup Evropské unie k zemím západního Balkánu a jaké strategie jsou součástí tohoto přístupu.

3. 1 Podmínka dosažení konsenzu v Radě Evropské unie

Rada Evropské unie je jednou z hlavních institucí v Evropské unii, která je založena na třech principech. Prvním takovým je národní princip. Druhým je princip resortní odbornosti a třetím je politický princip. Nejdůležitějším principem pro hledání konsenzu z hlediska rozšiřování se jeví princip národnostní, jelikož státy zde v Radě Evropské unie prosazují návrhy, které jsou důležité pro jejich národní zájmy. Patrně největší příklad takové ochrany národních zájmů se dá pozorovat na přijetí Lucemburského kompromisu, kdy si Francie vymohla, že každý stát bude disponovat právem veto, což do té doby bylo možné jen v určitých otázkách, jako prohlubování vnitřního trhu nebo přijímání nových členů. Tento kompromis tak učinil to, že se z EHS stala organizace s více mezivládním přístupem, než tomu bylo do té doby. (Fiala, P. – Krutílek, O. – Pitrová, M. 2018: 255–256). Taková pravomoc byla dokazována, když se Francii efektivně dařilo zablokovat dvakrát členství Velké Británie v EHS v roce 1963 a 1967 (Fajmon 2018: 22–23). Další velká změna nastala po Jednotném evropském aktu v roce

1986, kdy Rada EU mohla rozhodovat kvalifikovanou většinou podle dřívějších pravidel, došlo tak ke zrušení práva veto zavedeného Lucemburským kompromisem, což zvýšilo usnášenischopnost Rady EU (Fiala, P. – Krutílek, O. – Pitrová, M. 2018: 256).

Dosahování konsenzu v Radě EU je problematickou záležitostí, pokud přihlídneme na národnostní princip, jelikož každý členský stát má své národní zájmy. Když k tomu připočteme i neustálý nárůst členů, který se z původních šesti rozrostl na dvacet osm před vystoupením Velké Británie, pak zde máme i nárůst těchto národních zájmů a hledání konsenzu je poté mnohem problematičtější záležitostí. V tomto ohledu poté dochází k výměnám „něco za něco“, aby členské země dokázaly dojít ke shodě (Weidenfeld, W., Wessels, W. 1995: 112). Problematictější záležitost nastává, pokud se jedná o rozšiřovací proces a členský stát má poté pravomoc zablokovat pomocí práva veto jednání o přistoupení žadatelské země. V takovém případě dochází k nerovnému vztahu mezi dvěma aktéry, přičemž členský stát má mnohem výhodnější postavení a velký vyděračský potenciál, který může nutit k ústupkům žadatelkou zemi. Motivací pro takové jednání může být několik. Může se jednat o motivaci, která má chránit ekonomické zájmy členské země. V takovém případě se může jednat o nenarušení důležité politiky vnitřního trhu, jakým byla například zemědělská politika u Francie, když blokovala vstup Velké Británie. Další motivací může být, aby do Evropské unie nebyly přijímány ekonomicky slabší členové, kteří by se stali čistými příjemci na úkor ekonomicky vyspělejších států (Moravcisk – Vachudova 2003: 44–47). Další takovou motivací jsou bilaterální spory, které vedou k tomu, že žadatelský stát je nucen udělat ústupky v rámci jakéhokoliv sporu, který má s členskou zemí. Právě taková motivace se naskytlá například u Slovinska ve sporu s Chorvatskem. Slovinsko tak na krátkou dobu zablokovalo vyjednávací kapitoly, kvůli sporu o námořní hranici nebo právě u Severní Makedonie s Řeckem kvůli názvu státu (Basheska 2014: 102–104).

Patrně nejjasnější postoj k politice rozšiřování a proceduře hlasování v Radě EU dal francouzský prezident Emanuel Macron na jednání Evropské rady 17. a 18. října 2019, kdy se rozhodl vetovat otevření přístupových rozhovorů s Albánií a Severní Makedonií. Francouzský prezident to následně odůvodnil tím, že Evropská unie potřebuje reformu a větší prohloubení integrace předtím, než přejde k dalšímu rozšíření. Zejména zdůraznil hlasovací procedury, jakou je právě dosahování konsenzu, kterého je stále těžší dosahovat. S přijímáním nových členů by tak brzy mohla nastat situace, že Rada EU nebude usnášeníschopná, protože čím více členských států, tím více národních zájmů a těžší hledání kompromisu pro dosažení konsenzu. Macronova představa tak zahrnuje rozšíření ve chvíli, kdy rozšiřovací proces bude více transparentní a efektivní (Fejérdy 2021: 37–39).

3. 2 Podmínka dobrého sousedství

Podmínka dobrého sousedství je jednou ze základních podmínek, na které Evropská unie dbá při posuzování kandidátských států na členství. Tato podmínka je obsažena v mezinárodním právu v chartě OSN. Důležitost této podmínky se dá vztáhnout i na to, že je obsažena v samotné preambuli charty OSN, kde je kladen důraz na rovná práva všech národů. K tomu, aby byla rovná práva všech národů dodržována, tak je nutné mírového soužití „jako dobří sousedé“ (Charta OSN 1945: 5–6). OSN dále rozvádí podmínku dobrého sousedství jako jednu z podmínek samotného členství v této organizaci. Zde je důraz na to, že za člena Organizace spojených národů lze přijmout pouze takový stát, který ctí mír a je ochotný napomáhat k šíření míru ve světě (Charta OSN 1945: 11). Tato podmínka tak má nutit státy ve světě k užší kooperaci, která zajistí dobré a přátelské vztahy, navazování kontaktů a partnerů jak obchodních, tak politických. Uznávání lidských práv a svobody menšin povede k bezpečnějšímu světu, ve kterém se všechny spory budou řešit bez použití násilí. Tato podmínka navíc udává, že by se měla ctít mezinárodní suverenity, která nemá být narušována žádným vnějším aktérem (Kalicka-Mikołajczyk 2019: 138–139).

Evropská unie samotnou podmínku dobrého sousedství explicitně nezmiňuje ve svých přístupových podmínkách, přesto je zahrnuta v několika pasážích Smlouvy o Evropské unii, čímž tak získává na důležitosti pro Evropskou unii a je tak tato podmínka zahrnuta do přístupového procesu jako praxe. Zmínku o této podmínce dokážeme najít v primárním právu EU. V čl. 8 SEU je zmíněno, že Evropská unie musí dbát na to, aby byla rozvíjena spolupráce s nečlenskými zeměmi. Tato spolupráce má být nastavena v rámci dobrých sousedských vztahů, které vytvoří prostor pro prosperitu. Zároveň je nutné dbát na hodnoty a mírové vztahy, které jsou pro EU prioritou. Se zeměmi, které ctí hodnoty a mírové vztahy se sousedními zeměmi mohou být uzavírány dodatečné smlouvy za účelem spolupráce a prosperity obou stran (Smlouva o Evropské unii 2012: 20). V čl. 3 SEU je tato podmínka vztažena k mezinárodnímu právu, kde se Evropská unie odkazuje přímo na chartu OSN, tedy i na podmínku dobrého sousedství, kterou OSN ve své chartě obsahuje. V rámci toho Evropská unie upozorňuje, že je nutné dbát na rozvoj míru ve světě a ochranu lidských práv a dodržování mezinárodního práva. Důležitou připomínkou v rámci toho se jeví důraz na vzájemnou úctu mezi národy. Právě nedostatek úcty mezi národy často vede ke konfliktním situacím (Smlouva o Evropské unii 2012: 17). Obdobně je to poté s poslední zmínkou této politiky v čl. 21 SEU. Zde se Evropská unie opět zavazuje na dodržování mezinárodního práva a charty OSN. Spolu s tím je odkazováno na důležitost podporovat v nečlenských zemích rozvoj demokracie, právního státu, ochranu menšin a lidská práva (Smlouva o Evropské unii 2012: 28). I přes to, že tedy není podmínka dobrého sousedství zahrnuta v přístupových podmínkách, tak na základě primárního práva Evropské unie je nutné ji brát v úvahu, což se tak děje při úvahách o každém potenciálním novém členu Evropské unie. Ta jako společenství států, které mají harmonicky spolupracovat klade velký důraz na to, aby všechny případné spory ať už se zeměmi Evropské unie nebo se třetími zeměmi byly vyřešeny ještě před vstupem dané země do Evropské unie (Basheska 2014: 98–104).

Ve vztahu k rozšiřování Evropské unie je nutné zmínit také Evropskou politiku sousedství, což je koncept, který se neustále vyvíjí. Tato evropská politika se dá řadit mezi neformální přístupovou praxi, která má za cíl přiblížit evropské země blíže Evropské unii, tak aby pro ně byla více atraktivní. V rámci finanční pomoci a tlaku Evropské unie na dodržování různých pravidel má i za cíl udržet země mimo Unii v demokratickém prostředí, kde se dbá na hodnoty jako je tomu v Evropské unii. Pro takové země by byl tak případný vstup do Evropské unie v budoucnu mnohem jednodušší. Poprvé byla představena v roce 2003 a rozvinuta v roce 2004. Evropská politika sousedství měla zahrnout 4 geografické oblasti – Jižní středomoří, východní středomoří, východní Evropu a jižní Kavkaz. Tyto 4 geografické oblasti zahrnovaly 16 států, které byly na hranicích Evropské unie a měly sdílet určité benefity Evropské unie. Podílet se mohly na určitých politických, ekonomických a kulturních spolupracích. Ve výsledku to shrnul tehdejší předseda Evropské Komise Romano Prodi, „Státy zahrnuté v Evropské politice sousedství budou sdílet vše, jen ne instituce.“ Ve výsledku tak mělo dojít k zajištění bezpečnosti, dobrým vztahům členských a nečlenských zemích a pro případné budoucí rozšíření i ulehčení pro příchod nových členů (Casier 2010: 99–101).

3. 2. 1 bilaterální spory

Následovně budou uvedeny některé spory, které v minulosti trápily či stále trápí balkánské země. Bilaterálních sporů v této oblasti je velké množství a pokud by měly státy západního Balkánu v budoucnu vstoupit do Evropské unie, tak bude nutné jejich vyřešení, aby tak byla zachována podmínka dobrého sousedství. Tyto bilaterální spory jsou majoritně dány rozpadem Jugoslávie, přičemž zde zůstala nevyřešena řada hraničních sporů či sporů národnostních. V pozicích aktérů, kteří mohou užívat právo veta při jednání v Radě EU v rozšiřovacím procesu, se mohou ocitnout státy, které s tímto mají svoji vlastní zkušenost ze strany blokovaného aktéra. S možnými rozšířeními o země západního Balkánu by tak těchto událostí mohlo nadále přibývat, pokud se nezmění přístupový proces.

První spor, který zmíním, byl spor, který na krátkou dobu zablokoval jednání v Radě EU. Jednalo se o spor mezi Slovinskem a Chorvatskem. Obdobně jako spor mezi Severní Makedonií a Řeckem, tak i tento spor má své kořeny, které sahají k rozpadu Jugoslávie. Slovinsko a Chorvatsko vedlo spor od roku 1999 o hranice v Pirinském zálivu v Jaderském moři. Slovinsko zde chtělo dosáhnout přímé hranice svých výsostných vod s mezinárodními (Stojarová 2011). Na tomto sporu jde vidět, jak striktně Evropská unie nedodržela svoji podmínku dobrého sousedství, když tento spor nebyl brán natolik v úvahu a Slovinsku bylo umožněno v roce 2004 vstoupit do Evropské unie i s tím, že má sousedské spory s Chorvatskem. Téma začalo být vážnějším až se vstupem Slovinska do Evropské unie, kdy získalo výhodu nad svým sousedem v rámci nerovného vztahu a bylo mu tak umožněno kdykoliv zablokovat vstup Chorvatska do Evropské unie. Zatímco Chorvatská strana chtěla soudní arbitráž k vyřešení sporu, tak Slovinsko chtělo zůstat na politické úrovni, která mu umožňovala výhodu. Touto výhodou byl politický tlak v rámci využití práva veto v přístupovém procesu, kdy Slovinsko zablokovalo otevření či uzavření 14 vyjednávacích kapitol s Chorvatskem (Basheska 101–102). Spor se nakonec povedl urovnat, když Slovinsko vyvolalo referendum, ve kterém se 51,5 % občanů vyslovilo pro soudní arbitráž (Stojarová 2011). Dohodu o arbitráži podepsaly obě země a Chorvatsko se tak stalo 1. července 2013 dvacátou osmou zemí Evropské unie (Basheska 2014: 103).

Dalším bilaterálním sporem, který je mnohem aktuálnější, je spor mezi Chorvatskem a Srbskem. Aktuální hranicí mezi těmito dvěma státy tvoří řeka Dunaj, avšak Chorvatsko si nárokuje jiné hranice, které pocházejí z katastrálního členění Rakouska-Uherska z roku 1891. Takto pozměněné hranice by pozměnily hranice natolik, že Chorvatsko by získalo na levém břehu Dunaje 115 km² území navíc. Současné hranice byly původně ustanoveny v roce 1945 na komunistickém sjezdu, kde se vyřešily hranice států tehdejší Jugoslávské federace. Tento spor začal společně s rozpadem Jugoslávie v roce 1992 a trvá dodnes. Chorvatsko se v tomto sporu odvolává především na dokument z roku 2002, který byl

podepsán mezi Chorvatskem a Svazovou republikou Jugoslávií, který odkazuje na to, že hranice by měly být řešeny v rámci katastrálních a dalších relevantních dokumentů. Srbská strana oponuje, že taková dohoda nikdy podepsána nebyla a namísto toho se opírají o to, že Dunaj tvoří klasickou přírodní hranici, kterou by měla tvořit i nadále. V roce 2009 byla podepsána dohoda o plavbě a udržování vodních cest na Dunaji a v roce 2010 mezistátní komise, která se tímto sporem zabývá, ale přesto zatím nebylo dosaženo řešení, které by vedlo k ukončení sporu (Bickl 2021).

3. 3 Přístup Evropské unie k západnímu Balkánu

Ve vztahu k podmínce dobrého sousedství byla speciálně pro Balkánské země vyvinuta politika, která se nazývá proces stabilizace a přidružení. Balkán je specifickým územím, kde se po rozpadu komunismu rozpoutala válka, při které zanikla Jugoslávie a která proti sobě poštvála spoustu národností v tomto regionu. Nenávist, která se mezi mnohými vytvořila vyžadovala zvláštní přístup, který zohlednila i Evropská unie. Smyslem této politiky je, jak z názvu vyplývá, zaprvé balkánské země stabilizovat. Jedná se o stabilizaci politickou, ekonomickou, transformaci v právní stát. Po válce v Kosovu v roce 1999 přišlo německé předsednictví s plánem, který byl nazván pakt stability. Tento plán měl být prevencí před možnými dalšími konflikty v regionu. Jednalo se o podporu demokracie, lidských práv a ekonomického růstu. Po vzoru Marshallova plánu z roku 1945 došlo k velké podpoře ekonomiky balkánských zemí a příslib možného budoucího zapojení do evropské integrace. Zvláště možné zapojení do evropské integrace bylo velkým lákadlem pro balkánské státy. Krátce na to se začala utvářet kompletní strategie pojmenovaná proces stabilizace a přidružení. Ta zahrnovala dva body. Prvním byla regionální spolupráce a stabilita, tím druhým byla větší integrace do struktur Evropské unie s možností budoucího členství. Za její vznik je možné považovat rok 2000, kdy byla tato strategie na půdě Evropské unie přijata (Elbasani 2008: 5–9).

Pro balkánské země byla tedy přijata strategie, která je uzavírána v rámci dohody o stabilizaci a přidružení. Tato dohoda zajišťuje to, že balkánské země dostanou příslib možného budoucího členství, které je mnohdy žene kupředu k nutným reformám, které je nutné provést, aby se mohly stát plnými členy Evropské unie. Zároveň tato dohoda je uzavírána bilaterálně zvláště s každou zemí, což má za následek i rozdílný přístup k těmto zemím, který podporuje potřeby dané země. Dohoda zajišťuje spolupráci balkánských zemí, které spolupracují s Uníí v několika oblastech, z nichž důležité je zapojení Evropské unie do budování politických institucí, skrze výměnu zkušeností, asistenci, až zapojení do společných programů. To vše mělo za následek vylepšení demokracie a právního státu u zdejších režimů a posílení spolupráce, která by byla při případném členství nezbytná (Panebianco – Rossi 2004: 5–7). Po podepsání dohody o stabilizaci a přidružení mají kandidátské země nárok na tzv. nástroj předvstupní pomoci, pro který v letech 2021-2027 vyčlenila Evropská unie téměř 14,2 mld. eur. Tento nástroj je konstruován tak, aby kandidátské země nebyly na zlepšování své ekonomické a politické činnosti samy a navrátily se jim tak prostředky, které je nutné investovat (Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č.2021/1529).²

V roce 2018 vydala Evropská komise v čele s tehdejším předsedou Evropské komise Jean-Cloude Junckerem strategii, která zahrnuje 6 hlavních iniciativ pro podporu zemí západního Balkánu. Prvním bodem je upevnění právního státu. Tento bod se zaměřuje na hodnocení průběhu reform, které se měly zpřísnit a zároveň na reformy měly dohlížet zvláštní poradní mise. Zadruhé se jedná o zvýšení podpory pro společensko-hospodářský rozvoj. Zde má být kladen důraz na zaměstnanost, podporu investic a školství. Třetí bod je nazván jako digitální agenda pro západní Balkán. V rámci tohoto bodu se měly snižovat

---

² Mezi tyto nákladné činnosti můžeme řadit například vylepšování infrastruktury, digitalizaci nebo jednu z priorit Evropské unie – životní prostředí. Celkově se zde jedná o osm prioritních oblastí, pod které spadá dvacet tematických oblastí v rámci vnitrostátních záležitostí. Tato pomoc se soustředí ale také na přeshraniční spolupráci, která je rozčleněna na deset kapitol. Všechny prostředky vynaložené v rámci této předvstupní pomoci přezkoumává Evropská komise, aby nedošlo ke zneužívání prostředků. Komise má navíc možnost přesouvat prostředky tak, jak uzná za vhodné, jelikož každá kandidátská země vyžaduje specifický přístup (Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č.2021/1529).

sazby za roaming, zavádět širokopásmové sítě a rozvíjet digitalizace státní správy. Čtvrtý bod zahrnuje posílenou spolupráci v oblasti bezpečnosti a migrace. V rámci tohoto bodu tak do oblasti měli být vysíláni důstojníci Europolu a vyšetřovací týmy, které by společně s místními orgány řešily organizovaný zločin a terorismus. Další bod zahrnuje zlepšení dopravního a energetického propojení. Zde má dojít k většímu propojení zemí západního Balkánu a Evropské unie v oblasti dopravní a energetické infrastruktury, přičemž do regionu za tímto účelem měly začít proudit nové investice od Evropské unie. Poslední bod je nazván jako podpora usmíření a dobrých susedských vztahů. Tento bod se jednak opírá o regionální rozvoj kultury, sportu a vzdělanosti, ale především míří na problematické vztahy, které mezi sebou Balkánské státy mají. Jean-Cloude Juncker věřil, že některé země západního Balkánu by se mohly do Evropské unie připojit v roce 2025, ale v první řadě je nutnost vypořádat se s bilaterálními spory, které mezi sebou jednotlivé země mají a naplnit tak podmínku dobrého sousedství (Evropská komise 2018).

Tabulka č. 1: Seznam zemí v přístupovém procesu Evropské unie.

Kandidátské země	Albánie (2014)	2022 zahájen „screening EK“
	Bosna a Hercegovina (2022)	Kandidátský status pod podmínkou posílení právního státu
	Moldavsko (2022)	Nutnost mnoha reforem
	Černá Hora (2010)	Uzavřeno 33 kapitol
	Severní Makedonie (2005)	2020 otevření vyjednávacích kapitol
	Srbsko (2012)	Uzavřeno 22 kapitol
	Turecko (1999)	1 uzavřená kapitola – jednání pozastavena
	Ukrajina (2022)	O dalších krocích bude rozhodnuto
Potencionální kandidátské země	Gruzie	Po vyřešení klíčových priorit může být udělen status kandidátské země
	Kosovo	Od roku 2016 spolupráce v rámci procesu stabilizace a přidružení

Zdroj: Evropská unie (nedatováno).

4 Historické a geografické vymezení území Makedonie

4.1 Makedonie jako region

Makedonie je v současnosti transhraničním regionem, který zasahuje do šesti států. Prvním je řecká, nebo také egejská Makedonie, která se nachází na severu Řecka při pobřeží Egejského moře. Druhou Makedonií je vardarská Makedonie, jejíž hranice jsou totožné s hranicemi státu Severní Makedonie a svůj název získala podle tamní největší řeky Vardar. Ačkoliv se dnes jedná o samostatný stát, tak dříve tomu tak nebylo a tato část patřila dlouhou dobu Srbsku a následně Jugoslávii. Třetí částí je pirinská Makedonie, která náleží Bulharsku. Mohly bychom najít i kousky území za hranicemi Albánie, Srbska a Kosova, ale jedná se o malé příhraniční oblasti (viz obr. č. 1). Ačkoliv je tento region rozdělen primárně mezi tři země, tak je nutné zmínit, že jeho přesné hranice jsou jen těžko definovatelné, protože se zde nejedná o region, který by měl společné typické prvky jako obyvatelstvo, jazyk či kulturní zvyklosti. Patrně jediným jednotícím prvkem je to, že se jedná o region, který byl vklíněn mezi několik států, z nichž každý chtěl mít co největší kontrolu na tomto území (Rossos 2008: 2).

Vymezit region Makedonie je tedy záležitost, která je složitá, protože zde nemáme prvky, které by ji dokázaly s jasností pojmenovat. Pokud bychom se o to pokusily z hlediska národnostního, pak zde máme problematiku mnoho národnostního balkánského poloostrova (viz příloha č. 2). Co se týká největšího z makedonských území, které je součástí Řecka, pak zde najdeme výhradně Řecké obyvatelstvo. Jelikož je to ale region sousedící se Severní Makedonií, tak zde nalezneme i menšinu z tohoto státu, která čítá přibližně 150 000 lidí (Wordatlas 2019). Co se týká regionu vardarské Makedonie neboli dnes státu Severní Makedonie, pak zde nalezneme bohatší směs různých národnostních skupin. V této části žijí 2 miliony obyvatel z nichž 58 % se označují jako Makedonci. Další skupinou zde jsou Albánci, kterých je 24 % a dále poté Turci, Valaši, Srbové (Evropská komise 2022a). Jelikož region zasahuje značnou částí i do Bulharska v rámci pirinské Makedonie, tak se dá mluvit i o bulharské skupině v tomto

regionu. Je nutné dodat, že ani skupina, která žije v Severní Makedonii a dnes se označuje jako Makedonci, není Makedoncem v historickém pojetí tohoto slova a nelze je tak považovat za skupinu obyvatel, která zde byla již ve starověku, a která by nějakým způsobem měla cokoliv společného s Makedonci z doby Alexandra Makedonského. Jedná se o skupinu Slovanů, která na toto území přišla v období raného středověku a následně se zde usadila (Nimetz 2022: 207).

Jelikož se dá národ definovat jako soubor lidí, kteří mají společnou kulturu, jazyk, historii, popřípadě náboženství, tak v tomto nám napovídá národnostní složení mnoho o diverzitě regionu. V tomto regionu se nachází spousta národností, které zde žijí po staletí, ale přesto si jsou v mnohém odlišné. Zejména se jedná o řeckou část, která se odlišuje od ostatních. Zatímco řecká část dbá na své historii a odlišnosti od ostatních národů, jelikož se považují za kolébku vyspělé civilizace, pak zbylé národy pochází ze slovanských národů, které se zde začaly usazovat až v průběhu středověku. Dokonce ani na úrovni náboženství, které bylo dlouhou dobu pro Evropu jednotícím prvkem se zde nenajde shoda (viz příloha č. 1). Ačkoliv zde máme nejpočetnější náboženskou skupinu reprezentovanou ortodoxním proudem křesťanství, tak i přesto vlivem dřívějšího působení Osmanské říše je zde také velké zastoupení muslimů (Hristov – Svoboda 2008: passim).

Obr. č. 1: Vymezení regionu Makedonie
Zdroj: Respekt (2018).

4. 2 Dějinný vývoj řecké Makedonie

Spor o název současné Severní Makedonie s Řeckem se může zdát jako prostý spor o pouhý název jména státu, ale pravda je opakem. Pro pochopení tohoto sporu a toho co všechno je jeho součástí je zapotřebí se podívat do minulosti až do období starověkého Řecka. Toto období je obzvláště důležité, jelikož se zde objevuje poprvé Makedonský stát. V současnosti se jedná o důležitý historický odkaz Řeků do slavné éry jejich země, která ovládala většinu tehdy známého světa. Proto je vcelku logickou skutečností, že se o tento odkaz nechtějí s nikým dělit. Toto historické vymezení napomůže k pochopení především kulturních a etnických skutečností, které jsou pro vymezení konfliktu o jméno státu důležité.

Období, které je důležitým milníkem je období 4. století př. n. l. V tomto období se v severní části Řecka, které tehdy bylo nazýváno Makedonií vyprofilovala osoba jménem Filip Makedonský, který tuto původně nejednotnou část země sjednotil pod svoji vládu. Nedlouho poté se vydal i do jižnějších částí Řecka, kde si podmanil i řecké městské státy v čele se Spartou a Athénami. Zde je nutné zmínit, že Makedonci se v té době profilovali jako Řekové, měli stejnou kulturu, stejné náboženství i zvyky. Po jeho smrti nastoupil na trůn jeho syn Alexandr Makedonský, který dokázal dobýt většinu tehdy známého světa a rozšířil tak hranice Makedonie od Egypta až k Indii. Mimo ovládnutí většiny známého světa dokázal Alexandr Makedonský obsadit i oblast severně od tehdejších hranic Makedonie a začlenit je do své říše, což má za následek přesah do dnešního sporu o Severní Makedonii. Společně s tím se v té době začíná formovat helénská kultura, která je specifickým spojením Řecké kultury a kultur ostatních národů, které si v té době Makedonci dokázali podmanit. Právě tato kultura je vrcholem řecké éry, jelikož Makedonie a s ní i celá říše se rozpadnou v roce 323 př. n. l. po smrti Alexandra Makedonského. Tato původně velká říše se následně dostává pod vliv jiných národů, zejména Římanů. To vše vyvrcholí v roce 30 n. l., kdy se poslední nositel helénské kultury Egypt dostane pod nadvládu Římské republiky. Ačkoliv toto slavné období helénské civilizace a řecké Makedonie

vydrželo jen chvíli, její odkaz ovlivnil mnoho. Řecký jazyk a kultura se dostaly dál než kdy jindy a byly přejímány ostatními národy, které je poté pouze upravovaly. Jednalo se o patrně jedno z nejslavnějších období řecké civilizace, k jehož odkazu se dodnes Řekové navracejí (Willi 2009: 60, Nimetz 2020: 206).

Po rozpadu Západořímské říše existovala nadvláda v prostoru Řecka i nadále pod Východořímskou říší, později Byzantskou říší. Jednalo se o posledního nositele římské kultury, který byl významně ovlivněn tou řeckou, což se promítalo například v jazyku, kterým oficiálně byla řečtina. Byzantská říše ale nedokázala vzdorovat jiným národům v regionu a byla nucena ustupovat. Nátlak přicházel z jihu od Osmanské říše a ze severu od slovanských národů. Rok 1453 znamenal definitivní konec Byzantské říše, když byla obsazena Konstantinopol Osmanskou říší. Řecko a Makedonie se tak staly na dlouhá staletí součástí Osmanské říše. V roce 1821 vypukla rebelie s cílem mít vlastní Řecký stát. Zde můžeme opět vidět odkaz na starou éru Alexandra makedonského a tehdejší Makedonie, jelikož země během války o nezávislost nesla název První Helénská republika (Hatzis 2019: 1014).

Ještě před příchodem první světové války započal první konflikt, který se dá považovat za první spor o Makedonii. V roce 1912 vypukly Balkánské války, ve kterých bylo zapojeno několik stran konfliktu. Na jedné straně byla Osmanská říše, která se snažila hájit veškerá svá území, která ji na Balkánském poloostrovu zbývala, na straně druhé to bylo Srbsko, Bulharsko a právě Řecko, snažící se získat územní zisky. Jedním z těchto území, které ještě kontrolovala Osmanská říše byla právě Severní část Řecka, Makedonie. Výsledek balkánských válek bylo rozdělení právě Makedonie mezi Řeckem, Srbskem a částečně i Bulharskem. Toto dělení kopíruje dnešní hranice Řecka, které do dnešních dní vlastní polovinu tehdy sporného makedonského území (Vukadinović 2019: 210).

4. 3 Dějinný vývoj Vardarské Makedonie

Historie současného státu Severní Makedonie a jejího konfliktu s Řeckem sahá opět do dávné minulosti. Toto území bylo obsazeno v 5. stoletím př. n. l. Makedonským králem Filipem II. a bylo tak začleněno do jeho království, později do říše jeho syna Alexandra. Po smrti Alexandra Makedonského nad tímto územím vládli Antigonovci. Zde už přicházejí první náznaky problémů, které jsou s tímto územím spjaty. Říše Antigonovců se nedokázala vyrovnat s vnitřními problémy a následným vlivem Římské republiky, která po třech římsko-makedonských válkách toto území obsadila. Po rozdělení Římské říše bylo území Vardarské Makedonie pod vládou císařů z Konstantinopole, ale již zde začínají podnikat nájezdy jiné národy, popřípadě se zde i usazovat, čímž dochází k promíchávání zdejšího obyvatelstva, jehož složení na počátku středověku je odlišné oproti tomu jaké bylo ve starověku. Nejprve se jednalo o kmeny Gótů, které při stěhování národů unikaly před Huny, ale v 6. století n. l. do oblasti začínají pronikat Slované. Právě toto bude základním milníkem a rozdílem mezi oblastí vardarské Makedonie a řecké Makedonie. Zatímco v řecké části je primárním osídlením dlouhodobě řecké obyvatelstvo, tak zde se jedná o slovanské (Rosůlek 2008: 15–20).

Vardarská Makedonie je od té doby po dlouhou dobu pouze oblastí, ve které se střídají různé vnější vlivy, které přicházejí z Bulharska a z Byzantské říše. Důležitým bodem pro současnou Severní Makedonii je konec desátého století. V této době bylo Bulharsko téměř zničeno Byzantskou říší a přesunulo tak své centrum do tohoto regionu. Zde se tak formuje pod panovníkem Samuelem Makedonské císařství. Jeho životnost sice bude pouhých 21 let, ale pro současnou Makedonii je to významná událost, od které mohou odvozovat svoji státnost. Následný vývoj bude znamenat 200 let pod správou Byzantské říše a poté dalších 700 let pod správou Osmanské říše (Rychlík–Kouba 2017: 57, 72). V důsledku toho dochází k částečné islamizaci slovanského obyvatelstva. To se nám projevuje až dodnes, kdy muslimové tvoří 33 % obyvatelstva (Evropská komise 2022b).

Dalším zlomovým okamžikem byly balkánské války, po kterých toto území ovládli Srbové. Svůj vliv si zde uchovali až do vzniku Jugoslávie. Na počátku 19. století se formují osvobozenecá hnutí, kterým se nakonec podaří vydobýt to, že Makedonci jsou vnímáni jako národ, jejich jazyk je uznán jako svébytný, nikoliv jako dialekt bulharštiny. Po tomto se v roce 1944 Makedonie stává jednou z republik socialistické Jugoslávie. Její součástí bude až do roku 1991, kdy se Jugoslávie definitivně rozpadne (Rosúlek 2008: 56–57). V září v roce 1991 se konalo referendum, kde se pro nezávislosti vyslovilo 95, 3 % voličů, přičemž účast dosahovala 75, 8 %. Nový název země byl změněn ze Socialistické republiky Makedonie na Republiku Makedonie. Právě toto rozhodnutí zapříčiní dlouhý spor s Řeckem o jméno této země (Bozhinovski 2020: 48).

5 Řecko-Makedonský spor

5. 1 Vývoj sporu o název jména země až k dohodě z Prespy

Spor, který se táhl dlouhá desetiletí, měl svůj původ už při vzniku nového státu. Na základě referenda vyhlášeného 8. září 1991 se Makedonská socialistická republika osamostatnila na úkor Jugoslávie a vznikl tak nový stát s názvem Makedonská republika s centrem ve Skopje. Již od samého počátku byly vidět znepokojující reakce z jejich jižního souseda Řecka. Název země pojmenovat jako Makedonie byl pro řeckou politickou reprezentaci nepřijatelný, jelikož se samotní Řekové obávali toho, že na základě jejich jména by mohli vznést Makedonci územní požadavky na řecké historické území Makedonie. Již od samého počátku Řecko deklarovalo, že toto pojmenování země je pro ně nepřijatelné, což se v budoucnu začalo projevovat v konkrétních krocích. Zároveň Řecko argumentovalo tím, že na název jména země Makedonie nemají Makedonci nárok a vznášeli kulturní a historické argumenty. Právě o tyto argumenty se Řecko opíralo po desítky let, kdy tento spor trval (Nimetz 2020: 207).

Jelikož Makedonie nově vznikla na úkor bývalé Jugoslávie jako nezávislý stát, tak bylo zapotřebí jeho mezinárodního uznání. Nejprve se makedonský

parlament usnesl 19. prosince 1991 na deklaraci nezávislosti, kterou bylo nutné mezinárodně schválit. Tato žádost byla přednesena na půdě Evropských společenství, které speciálně pro západní Balkán ustanovily speciální komisi, která se měla novými státy zabývat. Na základě Řeckého snažení byla žádost ze strany Makedonie zamítnuta, což znamenalo že v průběhu roku 1992 uznalo Makedonii jen několik států a zbytek čekal na rozhodnutí Evropských společenství (Danforth 1993: 9). Ty nakonec vydaly prohlášení, že mezinárodní uznání Makedonie by bylo možné pouze pokud by se vzdaly jakýchkoliv možných územních nároků a za podmínky, že v názvu země nebude slovo Makedonie (Milchevski 2013: 44–47).

Nakonec se obě země obrátily v roce 1993 na OSN a doufaly v brzké vyřešení sporu. Dohromady byly sepsány tři dokumenty předtím, než se přišlo k finálnímu ukončení sporu. První takovým dokumentem byla rezoluce Rady bezpečnosti OSN 817 (1993). Ta pojednávala o tom, co bylo v té době zásadní pro Makedonskou republiku, čímž bylo mezinárodní uznání. Rezoluce konstatuje, že Makedonská republika splňuje veškeré nároky na to, aby se mohla stát členem OSN. Na základě toho doporučuje Valnému shromáždění OSN, aby přijalo nezávislost Makedonské republiky. Co se týká onoho konfliktu, tak bylo doporučeno, aby byl co nejdříve ukončen, což znamená, že obě strany se měly aktivně podílet na jeho vyřešení. Dále se ustanovilo, že Makedonská republika bude na mezinárodním poli označena jako FYROM – Former Yugoslav Republic of Macedonia. Tento název měl být platný do té doby, než se tento spor urovná (Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 817/1993).

Dalším dokumentem je rezoluce Rady bezpečnosti OSN 845 (1993). Jelikož se jedná o rezoluci, která vznikla taktéž v roce 1993, tak se nejedná o mnoho nových závěrů. Tato rezoluce se snaží vyjádřit pouze znepokojení nad situací, u které se neděje žádné zlepšení a vyzývá tak obě strany k vyvinutí většího úsilí, které by znamenalo vyřešení sporu co nejdříve (Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 845/1993).

Na základě toho, že FYROM se stal mezinárodně uznávaným státem, se kterým se navazovaly diplomatické vztahy, tak se Řecko rozhodlo přistoupit k tvrdším opatřením. 16. února 1994 Řecko zahájilo embargo na dovoz a vývoz na FYROM, které se týkalo veškerého zboží s výjimkou humanitárních položek jako jídlo a léky. Na úrovni diplomatických styků to bylo na podobné bázi. Jelikož Řecko bylo členem mnoha organizací, tak se mu efektivně dařilo blokovat vstup do organizací jako Rada Evropy nebo Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Řecko navíc odmítalo účastnit se jakýchkoliv jednání, které by mohly tento spor vyřešit (Stawowy-Kawka – Stanek 2008: 235). Patrně největší posun na dlouhou dobu poté přišel až v roce 1995, kdy se na jednání 13. září v New Yorku sešli zástupci Řecka, FYROMu a USA jako prostředníka. Zde byla podepsána tzv. Prozatímní dohoda, která ve 23 článcích shrnula na čem se zástupci stran dohodli. Řecko souhlasilo, že mezinárodně uzná FYROM. Hranice obou států budou takové, jaké do té doby byly a jejich integrita nemá být narušená. V rámci zlepšování vztahů se obě strany zříkávají využití jakéhokoliv násilí a provokací, které by byly mířeny proti druhé straně. Co je však zajímavé je odkazování se na mezinárodní organizace. Řecko se na jednu stranu shodlo, že rozvoj FYROMu by měl být zajištěn i skrze organizace jakou je EU, ale přesto její přístup dlouhou dobu blokoval. Jednalo se o výjimku, kterou si Řecko v této dohodě vymohlo, a ta mu dovolovala vznášet námitky proti členství FYROMu v jakékoliv organizaci s výjimkou OSN (OSN 1995). Přesto, jak napovídá budoucí vývoj, Řecko se rozhodlo projevit dobrou vůli a pustit FYROM do integračního procesu alespoň jako kandidátskou zemi, což znamenalo větší finance od Evropské unie.

Do sporu se již od počátku angažovalo Evropské společenství a politici členských zemí ES. Dohromady byly podány tři návrhy na změnu názvu země, aby byl spor ukončen co nejdříve. Nejprve portugalský ministr zahraničí Joao de Deus Pinheiro přišel v dubnu 1992 s návrhem, který předjednal s makedonskou stranou, že nový název země by mohl být Nová Makedonie. V Řecku se tento nápad neuchytil a byl razantně zamítnut jako nedostačující. Ke konci roku 1992 se britský diplomat Robin O’Neil pokusil o další řešení, který publikoval

3. prosince 1992. V jeho návrhu zaznělo, že nový název země by mohl být Makedonská republika – Skopje. Vložení hlavního města do názvu bylo přijato ve FYROMu, ale Řecko opět razantně odmítlo tento další návrh. Poslední pokus přišel od vyjednavaců OSN Vance a Owena, kteří přišli s řešením, že název státu by se měl jmenovat Nova Makedonija. Tento název se neměl překládat a název tohoto státu tak měl být pro všechny znám pouze v makedonském jazyku. Řecká pozice zůstala stejná jako v předchozích případech, a tak přišlo další zamítnutí (Tziampiris 2012: 154–155).

Speciálně pro západní Balkán byl ze strany EU vyvinut proces stabilizace a přidružení, který měl mít za následek větší přiblížení signatářů k EU a nové finance ze strany EU. V roce 2001 se na jednání v Lucemburku právě k tomuto procesu FYROM připojil a následně v roce 2003 byl FYROM začleněn jako potenciální kandidátská země EU a následně v roce 2005 byl oficiálně přijat jako kandidátská země EU. Taktéž ještě v roce 2003 byla Řeckým parlamentem ratifikována dohoda o procesu stabilizace a přidružení. To, že Řecko neblokovalo ani jeden z těchto kroků se dá považovat spíše za projev dobré vůle než za úplnou normalizaci vztahů mezi těmito zeměmi, jelikož i přes tyto dílčí úspěchy bude spor trvat ještě dalších 13 let od doby, co se FYROM stal kandidátskou zemí EU. To vše jde vidět i na tom, že Řecko již tehdy několikrát deklarovalo, že pokud nebude vyřešen spor o název státu, tak Řecko nepřipustí FYROM do EU a NATO (Milchevski 2013: 51–53).

Ačkoliv byl FYROM vnímán od roku 2009 jako stát připravený k tomu, aby se s ním otevřely přístupová jednání, tak se zde začala projevovat síla řeckého práva veto, která zapříčinila to, že tento konflikt na dlouhou dobu zamrzl. Veto se stalo součástí Řecké politiky, kterou pravidelně aplikovalo jak na půdě EU, tak na půdě NATO. Přesto zde byla kladná hodnocení Komise, která dávala určitou naději, že jméno země je jen posledním krokem k tomu, aby se tato země dokázala dostat do tolik chtěných mezinárodních organizací EU a NATO. (Daskalovski 2020: 68).

5. 1. 1 Řecko – vnitropolitická situace

Jednání mezi oběma zeměmi na dlouhou dobu zamrzla především z důvodu neochoty ustoupit na obou stranách. Změny přišly až s novými vnitropolitickými událostmi v obou zemích, které nakonec vedly k úspěšným jednáním. Na řecké straně se jednalo především o premiéra Alexise Tsiprase, který dokázal po volbách v roce 2015 ustanovit novou vládu. Tento politik, musel řešit především otázku bankrotu řecké ekonomiky, ale v důsledku toho se chtěl profilovat jako silný politik, který dokáže být regionálním lídrem, co dokáže řešit problémy (Sloat 2018). Tsipras se stal hlavní tváří nově vzniklé politické strany SYRIZA, která do té doby byla pouze formací, která sjednocovala levicové strany. Tato strana vznikla v roce 2015 a ve volbách do parlamentu se jí nepodařilo získat většinu, což vedlo k formování vládní koalice s pravicovou stranou Nová demokracie. Vypadalo to však, že dluhovou krizi se nepovede vyřešit a dokonce se začínalo spekulovat o vystoupení Řecka z eurozóny (Maniou – Bantimaroudis 2021: 1132–1133).

Pod tlakem veřejnosti a neustálých ekonomických opatřeních se Tsipras snažil vyřešit důležité zahraničněpolitické otázky, které by vedly k případnému zvýšení politického kreditu. Dlouhodobou snahou řecké levice v tomto ohledu zůstávalo vyřešení sporu se severním sousedem FYROMem. V roce 2017 se ve FYROMu změnila vláda a dlouholetý premiér Gruevski byl vystřídán Zaevem, který na vyřešení sporu měl taktéž zájem. Rozhovory mezi oběma státy, tak mohly začít. Tsipras měl navíc i politické důvody, jelikož opoziční strany byly v názorech na dohodu s FYROMem roztržštěné. Dohoda tak mohla pomoci Tsiprasovi i na domácí půdě, kde by se mu mohlo podařit rozhádat opoziční politiky (Chrysogelos 2019: 616–617).

5. 1. 2 FYROM – vnitropolitická situace

Postoj FYROMu v rámci sporu s Řeckem byl dlouhodobě ovlivňován zdejším premiérem Nikolem Gruevskim. Ten se do čela země dostal v roce 2006 a již od počátku se profiloval jako politik, který se snaží získávat lidi na základě nacionalistického sentimentu. V tomto období tak započal s provokacemi svého jižního souseda, kdy bylo například přejmenováno letiště ve Skopje na letiště Alexandra Makedonského nebo byla vytvořena socha Alexandra Makedonského na náměstí ve Skopje (Mavromatidis 2010: 51). Jeho vláda začala prohlašovat, že existuje přímé spojení s antickými a současnými Makedonci, což mělo za následek rozhořčené reakce z Athén, ale především zvýšený nacionalismus ve FYROMu. Tento nacionalismus se začal projevovat v momentě, kdy vláda FYROMu několikrát odmítla navrhovaná jednání, která by vedla k řešení sporu na nejvyšší politické úrovni. Tato jednání navrhoval tehdejší zmocněnec OSN pro tento spor Matthew Nimetz, který apeloval na to, aby se zastupitelé FYROMu účastnili jednání v zájmu dobrých sousedských vztahů. Odmítnutí jednání tak vedlo k dalším blokadám ze strany Řecka do NATO a EU (Tziampiris 2012: 162–164).

Neústupnost a odmítavost premiéra Gruevskiho nakonec vedla k dalšímu oddalování jakýchkoliv rozhovorů, které tento spor mohly řešit. Dohodu s Řeckem podmiňoval tím, že nedojde ke změně ústavy, nebude se vyhlašovat referendum a nebude se používat jiný název země než Makedonská republika. Postupem času se začalo ukazovat, že tento politik taktéž propagoval spíše pro-východní politiku. V roce 2014 se odmítal připojit k sankcím proti Rusku, naproti tomu pustil do země investory z Ruska a Číny. Když v roce 2015 přišel otřes na zdejší politické scéně, tak to předznamenalo jeho pád. Prokázání, že tento politik je napojený na korupční skandály znamenalo, že ve volbách v roce 2016 dostal prostor utvořit vládu dříve opoziční politik Zoran Zaev. Ten jako prioritu své agendy prosazoval ukončení sporů s Bulharskem a Řeckem. V roce 2017 podepsal Dohodu o partnerství, dobrém sousedství a spolupráci s Bulharskem, která měla ukončit spor ohledně makedonského jazyka a kultury. Poté v roce 2018 se konečně

podarilo vyřešit i spor s Řeckem tzv. Prespanskou dohodou, a to přesně za tu cenu jakou tehdejší premiér dlouhodobě odmítal. V Severní Makedonii se konaly ústavní změny, referendum, a nakonec se změnil i název země (Vanovska 2020: 352 – 353).

5. 2 Prespanská dohoda

Dlouholetý spor byl nakonec završen na jednání 17. června 2018, který vyvrcholil Prespanskou dohodou. Podepsali ji ministři zahraničí obou zemí, Nikola Dimitrov za Makedonii a Nike Kocias za Řecko. Dohoda navazuje na obě rezoluce Rady bezpečnosti z roku 1993, a především poté na Prozatímní dohodu z roku 1995. Na jednání se obě strany dohodly na rozsáhlých nových pravidlech a kompromisech, které obě strany považují za přínosné z hlediska směřování budoucích vztahů a urovnání těch dřívějších.

Dohoda nejprve pojednává o samotném názvu, který byl nově ustanoven na Republika severní Makedonie, zkráceně Severní Makedonie. Tento název je nutné od nabytí platnosti smlouvy používat jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Zároveň bylo ustanoveno, že se obě strany vzdaly jakýchkoliv možných územních nároků na území druhého aktéra. Obě strany se dohodly na respektování hranic a zříkávají se nepřátelských akcí, ať už více či méně násilných. Na mezinárodním poli se Řecko zavázalo k neuplatnění práva veto. V konečném důsledku tak toto rozhodnutí bude mít vliv na participaci ve dvou organizacích, kterých chce být Severní Makedonie členem. Řecko přestalo blokovat vstup Severní Makedonie do NATO a stala se tak 27. března 2020 třicátým členem. Co se týká Evropské unie, tak zde bude přetrvávat spor Severní Makedonie s Bulharskem kvůli jazyku, ale přesto s ní byla zahájena přístupová jednání v březnu 2020, což znamenalo velký skok vpřed v těchto oblastech.

Dalším pokrokem jsou vztahy na poli diplomacie a ekonomiky. Státy se mezi sebou dohodli na vytvoření ambasád v hlavních městech povýšením již

existujících kontaktních kanceláří. Zároveň diplomatické vztahy budou posíleny o pravidelná setkávání státníků na nejvyšší úrovni. V ekonomické oblasti se obě strany zavazují ke spolupráci ve všech oblastech, která povede k rozvoji obou zemí. K tomu byl vyvinut speciální akční plán, na jehož rozvoji a podobě se mělo začít pracovat po vstupu této dohody v platnost. V této dohodě je popsán i způsob jejího přijetí. Nejprve je nutné, aby jej přijal parlament Severní Makedonie, vzápětí se má konat referendum po jehož přijetí je nutné podstoupit ústavní změny. Po tomto procesu musí Severní Makedonie oznámit výsledek řeckému parlamentu, který smlouvu může až následně ratifikovat. (Hellenic republic Ministry of Foreign Affair 2018).

Tato dohoda vyvolala v obou zemích vzednutí nacionalismu, což se odráželo na pozdějších protestech. Ve městě Soluň na severu Řecka se konal 21. ledna 2018 masivní protest proti přijetí dohody. Dle policie dosahoval počet účastníků 90 tisíc, přičemž organizátoři deklarovali účast půl milionu lidí. Následoval protest v Aténách, kam přišlo 140 tisíc lidí. Tento odpor veřejnosti byl dán především dlouholetou polarizací společnosti. Poté co se změnila v obou zemích vnitropolitická situace, začala nová opozice s kritikou a mobilizovala své voliče, aby vyjádřily taktéž nesouhlas s přijetím dohody (Skoulariki 2020: 423–426). V Severní Makedonii se konal průzkum, ve kterém se lidé vyjádřili ze 60 % pro přijetí Prespanské dohody, ale pouze jako pragmatického kroku, který je nutný k přijetí země do NATO a EU (National Democratic Institute 2020). I přes četnou kritiku ze strany opozice a veřejnosti vstoupila dohoda po ratifikaci v obou parlamentech v platnost 12. února 2019 (Skoulariki 2020: 426).

5. 3 Hodnocení sporu Evropskou komisí

Jedním z nejdůležitějších dokumentů, které jsou vydávány ve spojitosti s pokrokem kandidátských zemí při jejich vstupu do EU, jsou hodnotící zprávy. Tyto zprávy jsou vydávány za účelem zhodnocení dané země ve všech oblastech, které je nutné splnit k tomu, aby stát mohl hladce vstoupit do EU. Nejedná

se o právně závazné dokumenty, ale o doporučení Komise, které na základě zpráv stanoví, v jakých oblastech daná země splňuje kritéria na členství a v jakých oblastech je nutné další zlepšení. Jelikož se nejedná o právně závazné dokumenty, ale pouze o doporučení, zahájit přístupové rozhovory lze i bez toho, aniž by Komise hodnotila stát kladně ve všech oblastech. Přesto se jedná o důležité dokumenty, z nichž se dá poznat, zda je země připravena či není připravena na vstup do EU. Zároveň se v těchto dokumentech objevují zahraniční vztahy hodnocené země, a ve vztahu s přístupovým procesem i podmínka dobrého sousedství, která udává nakolik a jak se daná země angažuje v regionálních otázkách. Ke zhodnocení Severní Makedonie v rámci politických kritérií, kam se řadí hodnocení bilaterálního sporu a podmínky dobrého sousedství, jsem vybral 4 hodnotící zprávy, které mají odrážet rozdílnou situaci Severní Makedonie v průběhu času. Hodnotící zpráva za rok 2013 má odrážet vládu premiéra Gruevskiho, zpráva za rok 2016 již nové vedení země pod premiérem Zaevem, zpráva za rok 2019 odráží situaci po Prespanské dohodě a zpráva za rok 2022 odráží prozatím nejaktuálnější dění.

Hodnotící zpráva rok 2013 na úvod zdůrazňuje, že FYROM je první zemí, která podepsala dohodu o stabilizaci a přidružení a dostává od roku 2009 kladná hodnocení od Evropské komise. V návaznosti doporučuje zahájení přístupových rozhovorů, ale přesto zde bylo vyjádřeno znepokojení nad tím, že stále nebyla vyřešena otázka názvu země. Co se týká dobrých sousedských vztahů, byl FYROM státem, který se aktivně podílel na regionální spolupráci. V průběhu let 2012–2013 hostil několik mezinárodních konferencí. FYROM byl taktéž aktivní v rozvíjení vztahů s dalšími zeměmi, které se účastnily rozšiřovacího procesu EU. V důsledku rozvoje těchto vztahů byly otevřeny nové hraniční přechody, navázány bilaterální dohody a probíhala jednání nejvyšších zástupců. V rámci dobrých sousedských vztahů tak nastaly pouze dva problémy. Prvním bylo Bulharsko, kde Komise záporně hodnotila vývoj v rámci sporu o jinou interpretaci historie. Dalším bylo Řecko, kde bilaterální vztahy poznamenával spor o název státu (Evropská komise 2013).

V roce 2016 Evropská komise opět kladně hodnotila snahy FYROMu o regionální spolupráci a aktivní participaci v regionálních organizacích jakou je například Středoevropská zóna volného obchodu. FYROM podepsal bilaterální dohodu s Kosovem o regionální spolupráci, což Evropská komise viděla jako další plus v jejich regionálním snažení, ale zároveň dodala doporučení, aby podobná dohoda byla podepsána i s Bosnou a Hercegovinou. Ve vztahu s dalšími zeměmi v okolí panovaly nejlepší vztahy s Albánií. S dalšími zeměmi západního Balkánu probíhalo další uzavírání bilaterálních smluv, které se týkaly spolupráce na úrovni dopravy nebo policejní a justiční spolupráce. Jediné spory, které byly v rámci dobrých sousedských vztahů zmíněny, byly opět s Bulharskem a Řeckem, přičemž i přes tyto spory je kladně hodnocená spolupráce mezi těmito aktéry v dalších sektorech (Evropská komise 2016).

Hodnotící zpráva za rok 2019 zaznamenala velký pokrok ve vztazích mezi Řeckem a Severní Makedonií. Evropská komise vítala Prespanskou dohodu a zároveň upozornila na pokrok v jednání mezi těmito zeměmi. V dubnu 2019 premiér Tsipras navštívil Severní Makedonii, kde s premiérem Zaevem dojednaly devět bilaterálních dohod, které se týkaly obranné spolupráce, otevření nových hraničních přechodů či obnovení přímé letecké linky mezi Athénami a Skopje. Co se týká sousedských vztahů, tak opět nejlepší vztahy měla Severní Makedonie s Albánií. Se všemi dalšími zeměmi západního Balkánu udržela Severní Makedonie dobré sousedské vztahy, které byly opět prohlubovány v rámci bilaterálních smluv. Pokrok byl vidět i u vztahů s Bulharskem, kde Komise upozornila na dohodu o přátelství, dobrém sousedství a spolupráci, přičemž tato dohoda byla stále v procesu ratifikace, ale kladně byly posuzovány konstruktivní dialogy mezi oběma zeměmi. (Evropská komise 2019).

Hodnotící zpráva za rok 2022 upozorňuje na problematiku ochrany klimatu. V návaznosti na to přijala Severní Makedonie akční plán, který má napomoci zemím západního Balkánu v tranzici na zelenější ekonomiku. Komise nadále upozorňuje na Prespanskou dohodu a žádá obě strany v jejím dodržování. Bylo

vytvořeno několik expertních skupin, které napomáhaly v její implementaci a vztahy s Řeckem vzrostly. Poprvé v historii navštívil makedonský prezident Řecko. Vztahy s Bulharskem se rozvíjely na nejvyšší úrovni, když bylo zaznamenáno několik vzájemných návštěv premiérů. Taktéž vznikla mezivládní komise, která se má zabývat definitivním vyřešením sporu o pojetí historie a její výuky. (Evropská komise 2022a).

6 Závěr

Bilaterální spory jsou problémem, který dokáže silně ovlivnit přístupový proces do Evropské unie. Mezi několik zemí, které s tímto měly v minulosti zkušenosti se v posledních desetiletích přidala i Severní Makedonie, jejíž spor s Řeckem o název jména státu zamezil její vstup do několika organizací, jako NATO nebo právě Evropská unie. Tento spor má navíc své historické pozadí, při kterém se na jedné straně dá odkazovat na Řeckou historii a kulturu, která je s tímto regionem neodmyslitelně spojena. Na straně druhé je zde národ, který do této oblasti přišel na počátku středověku, usídlil se zde a po dlouhá staletí si vyvíjel svůj jazyk, kulturu, národnost.

Cílem této práce bylo rozebrat problematiku bilaterálních sporů a jak ovlivňují rozšiřovací proces Evropské unie s konkrétním zaměřením na případ Severní Makedonie. K tomuto cíli byly vytyčeny tři otázky, z nichž první „Proč mohou bilaterální spory zamezit rozšiřování Evropské unie?“ se zaměřila na podmínku dobrého sousedství. Tato podmínka sice není explicitně obsažena jako podmínka rozšiřovacího procesu jako je to například u kodaňských kritérií, ale přesto se jedná o důležitou podmínku, kterou Evropská unie zohledňuje v přístupovém procesu. Podmínka dobrého sousedství je obsažena jednak v chartě OSN, čímž se z ní stává součást mezinárodního práva, ale je taktéž obsažena ve Smlouvě o Evropské unii. Tato podmínka si klade za cíl, aby do Unie byly přijímány pouze státy, které mají vyřešené své bilaterální spory, aby nedocházelo

ke konfliktům mezi státy, které jsou součástí Evropské unie, potažmo ke konfliktům mezi členskými a žadatelskými zeměmi. Přesto se zde objevují případy, kdy tato podmínka nebyla dokonale dodržena a objevily se tak spory, které zamezily v rozšiřování Evropské unie.

Druhá otázka „Proč je jednomyslnost v Radě EU problematickou záležitostí v kontextu rozšiřování?“ se zaměřila na podmínku konsenzu v Radě EU. V kontextu bilaterálních sporů se jedná o hlavní příčinu zamezení rozšiřování Evropské unie. Pokud má členská země spor s nečlenskou zemí, která se chce k Evropské unii připojit, tak zde pak nastává velký vyděračský potenciál, který může členský stát uplatnit. Vzniká zde nerovný vztah mezi takovými dvěma aktéry, což může mít za následek, že žadatelská země bude nucena udělat velké ústupky, které by neudělala v případě rovného vyjednávání. Dosažení jednomyslnosti s rozšiřováním Evropské unie navíc může být stále těžší, což hodnotí i například francouzský prezident Emanuel Macron, který chce nejprve reformu v hlasovacích procedurách, než se podnikne další rozšíření Unie. Hlasování konsenzem je navíc záležitostí, která dokáže žadatelský stát pozdržet v přístupu na dlouhou dobu, a to i přes to, že je stát připravený. Lze to vidět na příkladu Severní Makedonie, která dostávala od roku 2009 kladná hodnocení Evropské komise a doporučovala tak otevřít přístupové rozhovory. Přesto se tak kvůli nedosažení konsenzu v Radě EU nestalo.

Poslední otázka „Proč vznikl a jakým směrem se vyvíjel Řecko-Makedonský spor?“ se zaměřuje na samotný spor Severní Makedonie a Řecka. Pro pochopení tohoto sporu bylo nutné vymezit region Makedonie. Jedná se o region, který zasahuje do šesti států, ale přesto přesně vymezit jeho hranice je obtížné, protože zde není žádné přesně definovatelné hledisko, které by k tomu napomohlo. Tento spor má navíc dlouhou historickou souvislost, která se váže až k Alexandru Makedonskému a jeho Makedonii. Na základě tohoto se spor ještě prohluboval, jelikož Severní Makedonie i Řecko si rozdílně interpretují historii a konkrétně poté ke komu se vztahuje Alexandr Makedonský. To vedlo

i k provokacím, kdy ve Skopje byla odhalena socha Alexandra Makedonského či bylo podle něj pojmenováno letiště ve Skopje. Vše k nelibosti Řecka. Samotný spor začal na počátku devadesátých let s rozpadem Jugoslávie, když Řecko odmítlo uznat tento stát kvůli jménu Makedonská republika. První kompromisní návrhy v devadesátých letech Řecko nepřijalo. Až v roce 1995 Prozatímní dohoda pozastavila tento spor a Makedonská republika se musela prezentovat jako FYROM. Dlouhá léta neochoty na obou stranách vyřešit tento spor znamenal jeho zamrznutí a mnoho blokáží ze strany Řecka, které bránilo vstupu FYROMu do NATO a EU. Až poté co se změnila vnitropolitická situace v Řecku a Severní Makedonii, tak byl tento spor ukončen Prespanskou smlouvou a novým názvem země, který nově zní Severní Makedonie. Spolu s tím se Řecko rozhodlo neuplatnit právo veto. Severní Makedonie se tak dočkala a vstoupila jako 30. člen do NATO v roce 2020 a v roce 2021 byly otevřeny přístupové rozhovory s EU.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- Basheska, E. (2014). The Good Neighbourliness Condition in EU Enlargement. *Contemporary Southeastern Europe* 1 (1), s. 92–111.
- Bozhinovski, V. (2020). The referendum on macadonian name change. Cyril and Methodius University in Skopje. Březen 2020 (<http://pf.ukim.edu.mk/wp-content/uploads/2020/03/4.-Vladimir-Bozhinovski.pdf>, 10. 4. 2023).
- Casier, T. (2010). The European Neighborhood Policy: Assessing the EU's Policy toward the Region. In: Bindi, F., *The Foreign Policy of the European Union* (Brookings Institution Press: Washington D. C.).
- Danforth, L., M. (1993). Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the Breakup of Yugoslavia. *Anthropology Today* 9 (4), s. 3–10.
- Daskalovski, Z. (2020). Republic of Macedonia or North Macedonia?. *Insight Turkey* 21 (2). s. 63–74.
- Elbasani, A. (2008). The Stabilisation and Association Process in the Balkans: Overloaded Agenda and Weak Incentives?. *European university institute*. 03. 2008 (<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/8447>, 12. 1. 2023).
- Evropská komise (2015). *Politiky Evropské unie* (http://publications.europa.eu/resource/ellar/5c93a9e3-f5b7-4567-88aa-eea55451a0a1.0008.01/DOC_1, 12. 1. 2023).
- Fajmon, H. (2018). Británie a Evropa od druhé světové války k brexitu. *New Direction*. (<https://newdirection.online/2018-publications-pdf/ND-Fajmon-web.pdf>, 1. 4. 2023).
- Fejérdy, G. (2020). Enlargement of the European Union in the Western Balkans from a French Perspective. Németh, F. – Orosz, A. eds., *Historical Experience and the Reunification of Europe* (Institute for Foreign Affairs and Trade: Budapešť).
- Fiala, P. – Krutílek, O. – Pitrová, M. (2018). *Evropská unie. 3. vydání* (Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno).
- Grabbe, H. (2002). European Union Conditionality and the "Acquis Communautaire". *International Political Science Review* 23 (3), s. 249–268.

- Gregor, P. (1997). *Evropská unie* (Centrum pro demokracii a svobodné podnikání: Praha).
- Panebianco, S., Rossi, R. (2004). EU attempts to export norms of good governance to the Mediterranean and Western Balkan countries. *Jean Monnet Working Papers in Comparative and International Politics* 53 (1), s. 1–25.
- Hatzis, A., N., A (2019). Political History of Modern Greece, 1821–2018. In: Marciano, A., Ramello, G.B. eds., *Encyclopedia of Law and Economics* (Springer: New York), s. 1014–1025.
- Hillion, C. (2011). EU enlargement. *The evolution of EU Law*, 2, 187–216.
- Jemelková, I. (2007). *Další rozšiřování Evropské unie*. Asociace pro mezinárodní otázky. 08. 2007 (<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-RP-2007-16.pdf>, 14. 1. 2023).
- Hristov, P. – Svoboda, M. (2008). Etnická identita na Balkáně. Příklady tzv. hraničních regionů. *Český lid* 95 (2), s. 163–172.
- Chrysogelos, A. (2019). Europeanisation as de-politicisation, crisis as re-politicisation: the case of Greek foreign policy during the Eurozone crisis. *Journal of European Integration* 41 (5), s. 605–621.
- Kalicka-Mikołajczyk, A. (2019). Good Neighbourliness Principle in Relations Between the European Union and its Eastern European Neighbours. *Adam Mickiewicz University Law Review* 9 (1), s. 137–150.
- Kovács, K. – Scheppele, K., L. (2018). The fragility of an independent judiciary: Lessons from Hungary and Poland—and the European Union. *Communist and Post-Communist Studies* 51 (3), s. 189–200.
- Maniou, T., A. – Bantimaroudis, P. (2018). Hybrid salience: Examining the role of traditional and digital media in the rise of the Greek radical left. *Journalism* 22 (4), s. 1127–1144.
- Mavromatidis, F. (2010). The Role of the European Union in the Name Dispute between Greece and FYR Macedonia. *Journal of Contemporary European Studies* 18 (1), s. 47–62.

- Milchevski, I (2013). A requiem for a dream: the name issue and the accession of Macedonia to the EU. *Research Center of the Slovak Foreign Policy Association* 22 (4), s. 40–59.
- Moravcsik, A. – Vachudova, A., M. (2003). National Interests, State power and EU enlargement. *East European Politics and Societies* 17 (1), s. 42–57.
- Nimetz, M. (2020). The Macedonian „Name“ Dispute: The Macedonian Question–Resolved? *National Papers*, 48 (2), 205–214.
- Rossos, A. (2008). *Macadonia and the Macadonians* (Hoover Institution Press: Standford).
- Rosůlek, P. (2008). *Makedonie* (Libri: Praha).
- Rychlík, J. – Kouba, M. (2017). *Dějiny Makedonie* (Nakladatelství Lidové noviny: Praha).
- Skoulariki, A. (2020). Political Polarisation in Greece: The Prespa Agreement, Left/Right Antagonism and the Nationalism/Populism Nexus. *South European Society and Politics* 25 (3–4), s. 257–563.
- Stawowy-Kawka – Stanek, K. (2008). The Greco-Macedonian dispute over the name of the republic of macedonia. *Politeja* 10 (1), s. 223–240.
- Šlosarčík, I. (2013). *Transformace kondicionality v Evropské Unii* (Karolinum: Praha).
- Kotlánová, E., Kotlán, I. (2012). Vliv institucionálního prostředí na velikost korupce. *Politická ekonomie* 2 (1), s. 167–186.
- Tziampiris, A. (2012). The Macedonian name dispute and European Union accession. *Southeast European and Black Sea Studies* 12 (1), s. 153–171.
- Vankovska, B (2020). Geopolitics of the Prespa Agreement: Background and After-Effects. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 22 (3), s. 343–371.
- Vukadinović, D. (2019). Democracy as Collateral Damage: Implementing the Prespa Agreement on Macedonia. *Journal of International Relations and Sustainable Development* 13 (1), s. 218–229.
- Weidenfeld, W., Wessels, W. (1995). *Europa von A–Z* (Europa Union Verlag GmbH: Berlín).

Willi, A. (2009). Whose is Macedonia, Whose is Alexander?. *The Classical Journal* 105 (1), s. 59–64.

Prameny

Evropská komise (2013). *2013 Progress report for the former Yugoslav Republic of Macedonia* (https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/2013-progress-report-former-yugoslav-republic-macedonia_en, 17. 8. 2022).

Evropská komise (2016). *The former Yugoslav Republic of Macedonia Report 2016* (https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/former-yugoslav-republic-macedonia-report-2016-0_en, 17. 8. 2022).

Evropská komise (2018). Přesvědčivá perspektiva rozšíření pro západní Balkán a větší angažovanost Unie v tomto regionu (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0065&from=EN>, 4. 4. 2023).

Evropská komise (2019). *North Macedonia Report 2019* (https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/north-macedonia-report-2019-0_en, 17. 4. 2022).

Evropská komise (2022a). *North Macedonia Report 2022* (https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2022_en, 17. 8. 2022).

Evropská rada (1993). *Conclusion of the presidency* (<https://www.consilium.europa.eu/media/21225/72921.pdf>, 17. 4. 2022).

Evropská Rada (2006). Evropská rada v Bruselu 14. a 15. prosince 2006 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16879-2006-REV-1/cs/pdf>, 1. 4. 2023).

Hellenic republic Ministry of Foreign Affair (2018). *Prespa Agreement* (<https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf>, 17. 6. 2022).

OSN (1995). *Interim accord* (https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MK_950913_Interim%20Accord%20between%20the%20Hellenic%20Republic%20and%20the%20FYROM.pdf, 20. 3. 2023).

OSN (2012). Charta Organizace spojených národů (<https://osn.cz/osn/charta-osn/>, 20. 2. 2023).

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 817/1993.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 845/1993.

Smlouva o Evropské unii (2012). *Úřední věstník Evropské unie*, konsolidované znění.

Internetové zdroje

Bickl, T. (2021). Prospects for Judicial Settlement of the Danube Border Dispute Between Croatia and Serbia. *OpinioJuris*. 26. 11. 2021 (<https://opiniojuris.org/2021/11/26/prospects-for-judicial-settlement-of-the-danube-border-dispute-between-croatia-and-serbia/>, 4. 4. 2023).

Cepleanu, I., S. (2015). Balkans les religions (<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AtlBalkrelig.jpg>, 10. 4. 2023).

Evropská komise (2022b). *Republic of North Macedonia* (<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/republic-north-macedonia/population-demographic-situation-languages-and>, 1. 3. 2023).

Evropská unie (nedatováno). *Přistoupení k EU* (https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_cs, 10. 4. 2023)

Evropský parlament (2022). *Evropská unie a její obchodní partneři* (<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/160/evropska-unie-a-jeji-obchodni-partneri>, 11. 1. 2023).

GRID (2007). *Population groups in the Balkan region and Eastern Europe* (<https://www.grida.no/resources/6860>, 10. 4. 2023).

National Democratic Institute (2020). *Public opinion research in North Macedonia. February/March 2020* (<https://www.ndi.org/publications/ndi-poll-public-opinion-research-north-macedonia-februarymarch-2020>, 10. 4. 2023).

Respekt (2018). *Nobelova cena míru za jméno pro Makedonii?* (<https://www.respekt.cz/denni-menu/nobelova-cena-za-mir-za-dohodu-o-jmenu-pro-makedonii>, 10. 4. 2023).

Sloat, A. (2018). Diplomacy triumphs: Greece and Macedonia resolve name dispute. *Brookings*. 12. 6. 2018 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/12/diplomacy-triumphs-greece-and-macedonia-resolve-name-dispute/>, 10. 4. 2023).

Stojarová, V. (2011). *Západní Balkán na cestě do Evropské unie* (<https://www.iir.cz/zapadni-balkan-na-cestě-do-evropske-unie>, 1. 4. 2023).

Worldatlas (2019). *Ethnic Groups Of Greece* (<https://www.worldatlas.com/articles/minority-ethnic-groups-in-greece.html>, 1. 3. 2023).

Resumé

This bachelor thesis deals with bilateral disputes and their impact on the enlargement process of the European Union. The enlargement process has undergone many changes over the years. With each enlargement comes new challenges that the European Union tries to reflect. The most topical is the possible future enlargement to the Western Balkan countries. Here, the enlargement process is particularly influenced by the condition of good neighbourliness and the condition of consensus in the Council of the European Union. The concrete prevention of the enlargement process in the context of bilateral disputes can be seen in the case of Northern Macedonia and Greece. Their dispute over the name of the state put the possibility of opening accession talks with North Macedonia on hold for a long time. The dispute, which has long historical roots, was eventually resolved by the Prespa Agreement, but nevertheless, the European Union is faced with the question of whether to proceed with enlargement to the Western Balkan countries or first to reform the decision-making mechanisms within the European Union.

Přílohy

Příloha č. 1: náboženství na balkánském poloostrově

Zdroj: Cepleanu (2015).

Příloha č. 2: Národnostní skupiny na balkánském poloostrově

Zdroj: GRID (2007).